

נודר, הכל מודים שמתירים לו נדרו בפתח זה.

לפי דברי אביו, הטעם לכך מובן, שכן הסיבה שלדעת חכמים, שאר נדרים אין פותחים בכבוד אביו ואמו, כי יש לחוש, שמא היה נודר גם אם היה יודע שיתבזו, ומתבייש בכך, ולכן משקר ואומר שלא היה נודר. וחשש זה ישנו בשאר נדרים, אבל כשהדיר אביו ואמו, וכבר העיז פניו כלפיהם, אין לחוש שיהא בוש לומר האמת, שהיה נודר למרות שמביישם, ואם אומר שלא היה נודר, אמת הוא אומר, ויש לו פתח לנדרו.

ואף לפי דברי רבא, שהסיבה לכך שלדעת חכמים שאר נדרים אין פותחים בכבוד אביו ואמו, שאם כן כל נדרים יתיר בכך, ואינו צריך לחכם, אין לחוש שאם יתירו לו בפתח זה נדר שהדיר את אביו ואמו, יתיר לעצמו בלא חכם, שהרי שאר נדרים אין מתירים לו בפתח זה, ומאחר שמורגל ללכת לחכם לבקש לו פתח, גם כשמדיר אביו ואמו, ילך לחכם לבקש לו פתח, ולא יסמוך להתיר עצמו בלא חכם.

לפתוח פתח להתרת הנדר בכבוד המקום

נתבאר, שנחלקו חכמים ורבי אליעזר, אם מתירים את הנדר בפתח של כבוד אביו ואמו.

- והנה לדעת חכמים, האומרים, שאין פותחים לאדם בכבוד אביו ואמו, כי יש לחוש שמא מחמת בושתו ישקר, לומר, שאם היה יודע שיתבזו לא היה נודר, אף על פי שבאמת היה נודר, כל שכן שאין פותחים לאדם בכבוד המקום, לומר לו, אילו היית יודע שעל ידי נדרך אתה מיקל בכבוד המקום, [כמו שאמרו בספרי, שהנודר הרי הוא כנודר במלך עצמו], האם היית נודר, כי יש לחוש שמא מחמת בושתו, משקר, לומר, שאם היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום לא היה נודר, אף על פי שבאמת היה נודר.

- ונחלקו, אם לדעת רבי אליעזר פותחים לאדם בהתרת נדרים בכבוד המקום.

לדברי רבי צדוק, כשם שמתיר רבי אליעזר לפתוח התרת הנדר בכבוד אב ואם, כך הוא מתיר לפתוח התרת הנדר בכבוד המקום.

ואחרים נחלקו עליו, ואמרו, שבכבוד המקום מודה רבי אליעזר שאין פותחים שאם אתה אומר פותחים, אין נדרים. < לדעת אביו הכוונה היא, שאם היו פותחים בכבוד המקום, מודה רבי אליעזר לחכמים, שאין הנדרים ניתנים יפה, כי יש לחוש, שמא מחמת בושתו, משקר, לומר, שאם היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום לא היה נודר, אף על פי שבאמת היה נודר.^א < ולפי הפירוש השני של הר"ן, גם רבא מסכים עם אביו, שהסיבה לכך שלדברי הכל אין פותחים בכבוד המקום, משום שאם כן אין הנדרים ניתנים יפה, שיש לחוש שמא מחמת בושתו משקר לומר שלא היה נודר אף על פי שבאמת היה נודר.^ב < ולפי הפירוש הראשון של הר"ן, לדעת רבא, הסיבה לכך שלדברי

^א ומשום הכי מודה רבי אליעזר לרבנן, שאין פותחין לו בכבוד המקום. ומיהו בכבוד אביו ואמו פליג, דרבנן אסרי דסבירא להו לא שני בכבוד המקום ולא שני בכבוד אביו ואמו אין אדם מעיז, הלכך אין פותחין, ורבי אליעזר סבר בכבוד המקום הוא דאין אדם מעיז, אבל בכבוד אביו ואמו מעיז הלכך פותחין. [ר"ן].

^ב אבל בכבוד אביו ואמו, אפילו רבנן לא חיישי ביה לאין נדרים נתרין יפה, דהא תנן, דלכבוד מצוה אחת פותחין ... וכבוד אביו ואמו נמי לא שני, אלא טעמייהו דרבנן דאסרי בכבוד אביו ואמו,

מסכת נדרים

פרק תשיעי רבי אליעזר

דף ס"ד

הנודר גורם בזיון לאביו ולאמו

מבואר במשנתנו, שהנודר, גורם בכך לבזיון אביו ואמו.

- וי"מ שהבזיון של הורי הנודר הוא, משום שכלל בידינו, שהרשע, אפילו הוא רשע בן צדיק, קוראים לו רשע בן רשע, ונמצא שעל ידי שהבן מרשיע לנודר, גורם שיקראו גם לאביו ולאמו רשעים.

- וי"מ שהבזיון של הורי הנודר הוא משום שיאמרו שהנודר למד מהוריו להיות מזלזל בנדרים.

לפתוח פתח להתרת הנדר בכבוד אביו ואמו

כבר נתבאר בדף כ"א, שהחכם מתיר את הנדר על ידי פתח, שמוצא לנודר איזה דבר, שאילו היה יודעו באותה שעה שנודר, לא היה נודר, ונמצא שמה שנודר בתחילה, בטעות נדר.

ונחלקו חכמים ורבי אליעזר, אם מתירים את הנדר בפתח של כבוד אביו ואמו, שאומרים לו, אילו היית יודע שעל ידי נדרך יבואו אביך ואמך לידי בזיון, האם היית נודר.

לדעת רבי אליעזר – פותחים לאדם בכבוד אביו ואמו, ואם יאמר, שאילו היה יודע שעל ידי נדרו יתבזו לא היה נודר, מתירים לו את נדרו בכך.

ולדעת חכמים – אין פותחים לאדם בכבוד אביו ואמו, ואף אם יאמר, שאילו היה יודע שעל ידי נדרו יתבזו לא היה נודר, אין מתירים לו את נדרו. < לדברי אביו, הטעם לכך הוא, משום שאם היו פותחים בכבוד אביו ואמו, אין הנדרים ניתנים יפה, כי יש לחוש, שמא מחמת בושתו, משקר, לומר, שאם היה יודע שהוא מיקל בכבוד אביו ואמו לא היה נודר, אף על פי שבאמת היה נודר. < ולדברי רבא, הטעם לכך הוא, משום שאם היו פותחים בכבוד אביו ואמו, לא היו נדרים נשאלים לחכם, שכל אחד היה פותח לעצמו פתח זה, לומר, אילו הייתי יודע שאני מיקל בכבוד אבי ואמי, לא הייתי נודר, שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים.

ואמרו, שמחלוקת חכמים ורבי אליעזר זו היא, כשנדר על אחרים, ובא להישאל על נדרו, משום כבוד אביו ואמו, אבל כשהדיר הנאה את אביו ואמו עצמם, ובא להתיר הנדר בפתח זה, שאילו היה יודע שיתבזו בכך, לא היה

ואומר, אילו הייתי יודע שיהיה זה סופר, לא הייתי נודר. או אמר, "קונם שאני נהנה לאיש פלוני", ולאחר מכן עמד אותו פלוני להשיא את בנו, ורוצה לאכול עם כולם בסעודה, ואומר, אילו הייתי יודע שישא את בנו בקרוב, לא הייתי נודר. או אמר, "קונם לבית זה שאני נכנס", ולאחר מכן נעשה בית הכנסת, ואמר, אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת, לא הייתי נודר.

לדעת חכמים, דברים אלו, שלא היו בשעת הנדר, ונולדו לאחר מכן, אינם פתח להתיר את הנדר [=אין פותחים בנולד], שכן הפתח שאנו מתירים על ידו את הנדר, הוא פתח המברר לנו, שכבר בשעת הנדר, היה הנדר טעות, שאילו היה יודע באותה שעה דבר מסוים, שכבר היה באותה שעה, היה נמנע מלידור, ואם כן כשלא ידע זאת ונדר, בטעות נדר. ואין זה אלא בדברים שכבר היו בשעת הנדר, ולא ידע מהם הנודר. אבל דברים שעדיין לא היו באותה שעה, וגם לא שכיח שיהיו, בוודאי לא היה נמנע מלידור מחמתם, שאם היו אומרים לו באותה שעה, אל תדור הנאה מפלוני, שמא יהיה סופר, לא היה נמנע מלידור, כי היה סבור שלא יהיה כן, ואם כן באותה שעה שנדר, לא היתה שום טעות בנדרו, ולכן אין כאן פתח להתיר את נדרו.

ולדעת רבי אליעזר, גם בדברים אלו שלא היו בשעת הנדר פותחים בהם להתיר את הנדר [=פותרים בנולד]. ואמר רב חסדא, שרבי אליעזר למד זאת מהתרת שבועת משה, שכן משה נשבע ליתרו שישאר במדין, שנאמר, "ויואץ משה לְשִׁבְתָּ אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צַפְרָה בְּתוֹ לְמִשְׁחָה" (שמות ב' כ"א), ואין "אלה" אלא שבועה, שנאמר, "וַיִּקַּח מִזְרַע הַמְּלוּכָה וַיִּקְרָת אֹתוֹ בְּרִית וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאֵלָה וְאֵת אֵילֵי הָאֲרָץ לְקַח" (יחזקאל י"ז א), והסיבה לכך שהסכים להישבע כן, שלא ישוב למצרים, כי היה ירא מאותם שהלשינו עליו לפני פרעה, שבקשו להרגו, וכשפתח לו הקב"ה פתח להתיר נדרו, אמר לו, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לֵאמֹר לֵב מִצְרַיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ" (שמות ד' י"ט), הרי שפתח לו נדרו בכך שמתו אותם שנדר מחמת יראתו מהם, וענין זה שימותו האנשים נולד הוא, ומכאן שפותחים בנולד.

וחכמים אומרים, שלא מתו אותם אנשים כלל וכלל, שהרי אותם אנשים היו דתן ואבירם, כמאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כל מקום שנאמר "נצבים" או "נצבים" אינם אלא דתן ואבירם, ודתן ואבירם חיו עד מחלוקתו של קרח, ואם כן באותה שעה שהותרה שבועת משה עדיין לא מתו. ואמר ריש לקיש, שמה שנאמר בהם שמתו, אין הכוונה למיתה ממש, אלא שירדו מנכסיהם, וענין זה שירדו מנכסיהם אינו נחשב נולד כי העניות מצויה.

² וכן דעת רבי ישמעאל בסוף הפרק.

³ כן ביאר הר"ן בסוגיותנו. וכן היא דעת רבי יהודה במדרש שמות רבה: ולמה השביעו? אמר לו, יודע אני שיעקב אביכם, כשנתן לו לבן בנותיו, נטלן והלך לו חוץ מדעתו. שמא אני נתן לך את בתי, את עושה כך, מיד נשבע לו, ונתן לו את צפרה בתו. ע"כ. ועיי' שם דעות נוספות. ובמכילתא מבואר, ששבועה אחרת היתה. זה לשון המכילתא: בשעה שאמר משה ליתרו, תן לי צפרה בתך לאשה, אמר לו יתרו, קבל עליך דבר זה שאומר לך ואני נתנה לך לאשה, אמר לו מהו, אמר לו בן שיהיה לך תחלה יהיה לעבודה זרה.

⁴ "וַיָּבֵא בָּיִם הַשְּׂנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֹבְרִים נְצִיבִים וַיֹּאמֶר לְרִשְׁעֵי לְמַה תִּפְּחֶי רִגְעֵי" (שמות ב' י"ג).

⁵ "וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן נְצִיבִים לְקִרְאָתָם בְּצִאתָם מֵאֶת פְּרָעֹה" (שמות ה' כ').

⁶ בדף ז' נתפרש מנלן דירדו מנכסיהם, טפי מחד מהנך ארבעה. (ר"ן).

⁷ ירושלמי: ועוני לאו נולד הוא? אמר רבי זעירא, העניות מצויה. ותהות לאו נולד הוא? אמר רבי אילא תהות מצויה. (ר"ן). ומתוך הירושלמי הזה משמע, שתמיד העניות מצויה. אכן אפשר,

הכל אין פותחים בכבוד המקום, כי בזה הכל מודים, שאם היו פותחים בכבוד המקום, לא היו נדרים נשאלים לחכם, שכל אחד היה פותח לעצמו פתח זה, לומר, אילו הייתי יודע שאני מיקל בכבוד המקום, לא הייתי נודר, שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים.²

לפתוח בכבוד מצווה

כתב הר"ן, שאף שמסקנת הגמרא, שלדברי הכל אין פותחים בכבוד המקום, דווקא בכבוד המקום אין פותחים, משום שאם כן אין נדרים נתרים יפה, שאין שום אדם שיעזי לומר, שאפילו היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום היה נודר, ולכן גם אם באמת לא היה נמנע לכך מתחלה, ישקר לומר שהיה נמנע.

אבל בכבוד מצווה אחת פותחים התרת הנדר, וכמו שיתבאר בעז"ה בהמשך הפרק שפותחים לו מן הכתוב בתורה, אילו היית יודע, שאתה עובר על "לא תשנא את אחיך בלבבך", כלום היית נודר.

והטעם לכך שפותחים בזה, משום שמצווה אחת, כמו אלו שמונה התנא, אינה המורה לבני אדם כל כך, ואם היה נודר למרות המצווה, לא ישקר לומר שלא היה נודר, וכן מבואר גם ממה שאמרו שפותחים בכבוד שבתות.

לפתוח בכבוד רבו

בירושלמי אמרו, **הכל מודים**, שאין פותחים בכבוד רבו, לומר לו אם היית יודע שרוב מתבזה בכך, כלום היית נודר. והטעם לכך, כי בוודאי, אף אם היה נודר, ישקר לומר שלא היה נודר, שכן מורא הרב גדול הוא, כמו שאמרו, ומורא רבך כמורא שמים, ובוש לומר שהיה נודר אף על פי שרבו מתבזה בכך.

לפתוח בנולד

נתבאר, שכשהחכם מוצא איזה דבר, שאילו היה הנודר יודעו בשעת נדרו, לא היה נודר, הוא מתיר לו את נדרו, כי בכך מתברר שמה שנדר בתחילה, בטעות נדר.

והנה הכל מודים, שכשהדבר שהחכם פותח בו, הוא דבר שהיה כבר בעולם בשעת הנדר, והנודר לא שם אל לבו אותו דבר, כשאומר עכשיו, שאם היה נתנו אל לבו באותה שעה, לא היה נודר, מתברר שהנדר טעות היה, והחכם מתירו.

אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשהדבר שהחכם מוצא לפתוח בו התרת הנדר, לא היה כלל בעולם בשעת הנדר, ורק לאחר מכן נולד. כגון אמר, "קונם שאני נהנה לאיש פלוני", ולאחר מכן נעשה אותו פלוני סופר, והכל צריכים לו,

משום דאם איתא דפתחין, כיון דבתיא פתחא סגי לכולהו נדר, אין נדרים נשאלין לחכם. ורבי אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל. [ר"ן].

⁸ וקשיא לן, אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום, אמאי פליג בכבוד אביו ואמו, דהא איכא למיחש נמי להאי טעמא. ואפשר דסבירא ליה לרבי אליעזר, דאיכא נדרים דקילי כולי האי, שאין לאביו ולאמו זלזול בהן, והני ליכא למפתח בהו בכבוד אביו ואמו, הלכך כיון דכל נדרים לא סגי להו בהאי פתחא, בנדרים דסגי להו נמי פותחין ... ורבנן סבירא להו, דאם איתא דפתחין, לכולהו נדרים סגי, ואם כן אין נדרים נשאלין לחכם, הלכך בכולהו אין פותחין. [ר"ן].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א
להצלחת תמר בת מרים – לרפואת מרים בת מרתה בתוך שאר עם ישראל

גיליון ח 41
מסכת נדרים ס"ד – ס"ו

ארבעה חשובים כמת

ב. מודר הנאה מחבירו.

א. עני. כמבואר בענין דתן ואבירם, שהענו, ונאמר בהם "כי מתו".

ב. מצורע. שכן כשנצטרעה מרים, ביקש אהרן שתתרפא, ואמר, "אל נא תהי פְּמֵת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ וַיֵּאָכֵל חֶצִי בְּשָׂרוֹ" (במדבר י"ב), הרי שהמצורע נחשב כמת.

ג. סומא. שנאמר, "בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם" (איכה ג' ו'), הרי שהיושב בחושך נחשב כמת.

ד. מי שאין לו בנים. כמאמר רבי יהושע בן לוי, כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת, שנאמר, "וַתָּרָא רְחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְעֵשָׂב וַתִּקְנָא רְחֵל בְּאַחֲתָהּ וַתֹּאמֶר אֵל יַעֲקֹב הֲבָה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי" (בראשית ל' א').

דף ס"ה

התרת נדר של מודר מחבירו

המודר הנאה מחבירו, אין מתירים לו את נדרו אלא בפני חבירו. ואמר רב נחמן, שענין זה מבואר בענין התרת שבועת משה, שנשבע ליתרו שישב עמו, וכשהתיר לו הקב"ה שבועתו, התיר לו אותה בפני יתרו, כמו שנאמר, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לֶךְ שָׁב מִצְרָיִם כִּי מֵתוּ כָּל הַצְּנֻשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ" (שמות ד' י"ט), כלומר במדין נדרת, לך והתר נדרך במדין לפני יתרו. ונאמרו שני אופנים בביאור ענין זה.

א. מודר הנאה לצורך חבירו.

יש מפרשים, שכשאמרו כאן, "מודר הנאה מחבירו", לא דברו במי שנאסר הנאה מחבירו, אלא במי שהיה עליו איזה נדר או שבועה שהיא, בין להיאסר בחבירו ובין להיאסר בדבר אחר, אבל היתה השבועה או הנדר לצורך חבירו, כנדרו של משה, שנשבע ליתרו שישב עמו, ושבועתו היתה להנאתו של יתרו, [וכשבועת צדקיהו לנבוכדנצר, שהיתה לצורך נבוכדנצר שלא יבוזוהו, כפי שיתבאר בעזה"ה בסמוך], אבל כשלא היה הנדר לצורך חבירו, מתירים לו גם שלא בפני חבירו, ואפילו היה הנדר כלפי חבירו, כלומר שנאסר להנות מחבירו.

וזה כדעת האומרים בירושלמי, שהסיבה שאין מתירים לו את הנדר אלא בפני חבירו, מפני הבושה, כלומר שיתבייש מחבירו שהיה הנדר להנאתו.

- ולדעה זו, לא די בכך שיודיעו לחבירו שהותר הנדר, אלא צריך שתהא ההתרה בפני חבירו ממש, שרק באופן הזה יש למודר בושה להתיר את הנדר.

- ועוד כתב הר"ן שלדעה זו מאחר שהנדר להנאת חבירו, לא די בכך שתהא ההתרה בפני חבירו, אלא צריך שתהא ההתרה גם מדעת חבירו ובהסכמתו, אמנם בדיעבד, אם הותר הנדר שלא מדעתו, צריך עיון אם הותר הנדר או לא.^א

שדווקא עניות של ישראל במצרים נחשבת דבר מצוי, כי היו נרדים בפרך, אבל שאר בני אדם עשירים, אם יענו נולד הוא. ויל"ע בדבר.

^א דבפרק השולח משמע דדיעבד הותר הנדר, דאמרין התם גבי התקין רבן גמליאל, שתהא נודרת ליתומים וכי לא שנו אלא שלא נשאת, ופרכין וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה, ואי דיעבד

ויש מפרשים, שכשאמרו כאן "מודר הנאה מחבירו", הכוונה למי שאסר על עצמו הנאת חבירו, [ואפשר שבאופן הזה היתה שבועת משה, שאסר עצמו בהנאת יתרו אלא שהיה הדבר בתנאי, אם יעזוב את מקומו, וכן היתה שבועת צדקיהו, שיאסר בהנאת נבוכדנצר, אלא שהיה הדבר בתנאי, אם יגלה מה שראה אצל], ובין כשהיה הנדר להנאת חבירו, ובין לא היה הנדר להנאת חבירו, אין מתירים לו אלא בפני חבירו.

וזה כדעת האומרים בירושלמי, שהסיבה שאין מתירים לו נדרו אלא בפני חבירו, מפני החשד, כלומר שמא לא ידע חבירו שהותר נדרו, וכשיראה אותו חבירו שהוא נהנה ממנו, יחשדנו שעובר על נדרו.

- ולדעה זו, אם יודיעו לחבירו שהותר הנדר, הנדר מותר, אף על פי שלא הותר בפניו.

- וכמו כן לדעה זו, אין צריך הסכמת חבירו להתרת הנדר, ולפיכך מתירים את הנדר גם על כרחו, אלא שצריך לדעת שהנדר מותר.

שבועת צדקיהו לנבוכדנצר והתרתה

בענין הרעות שעשה צדקיהו המלך נאמר, "וְגַם בְּמֶלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ בְּאַלְקִים וַיִּקְשֶׁ אֶת עַרְפוֹ וַיִּאֲמָץ אֶת לִבּוֹ מִשׁוּב אֵל ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל" (דח"י ב' ל"ו י"ג). ואמרו שכך היה המעשה:

צדקיהו מצאו לנבוכדנצר, שהוא אוכל ארנבת חיה, ונתבייש בכך נבוכדנצר, ואמר לצדקיהו, שישבע לו, שלא יגלה הדבר, ונשבע לו על כך.

לאחר מכן נצטער צדקיהו בעצמו על שאינו יכול לגלות הדבר, ונשאל על שבועתו וגילה הדבר.

שמע נבוכדנצר שמבזים אותו, ושלח להביא אליו את הסנהדרין ואת צדקיהו, ואמר להם, ראיתם מה עשה צדקיהו, וכי לא נשבע לי בשם שמים שלא יגלה. אמרו לו, שנשאל צדקיהו על שבועתו. שאל אותם, וכי אפשר להישאל על השבועה. ואמרו לו, כן. חזר ושאל, האם נשאלים עליה גם שלא בפניו, או רק בפניו. ואמרו לו, אין נשאלים אלא בפניו. אמר להם, ואתם מה עשיתם, מדוע לא אמרתם זאת לצדקיהו. ולא היה להם מה להשיב, ונתקיים בהם, "וַיִּשְׁבוּ לְאָרֶץ? דָּמּוּ זָקְנֵי בַת צִיּוֹן הַעֲלוּ עֵפֶר עַל רֵאשֵׁי הַגֵּרִי שָׂקִים הוֹרִידוּ לְאָרֶץ רֵאשׁוֹן תְּנוּלַת יְרוּשָׁלַם" (איכה ב' י'), ואמר רבי יצחק, ששמטו כרים מתחתיהם.

נמי לא מהני, כי אזלא גבי חכם מאי הוי, דהא נדר אלמנה להנאת יתומים הוא, אלא שמע מינה דאפילו להנאת חבירו, כל שהתירוהו בדיעבד מותר. והכי נמי מדשרו ליה סנהדרין לצדקיהו, ואי אפילו בדיעבד אינו מותר, היכי הוי שרי ליה לצדקיהו לגלוי מילתא, משמע דיעבד שרי. [וכי תימא אכתי קשיא, דנהי דדיעבד שרי, לכתחלה מיהו אסור, והיכי שרו ליה סנהדרין לצדקיהו. איכא למימר דלדבר מצוה מתירין אף לכתחילה, וצדקיהו הוה מצטער ביותר, כשלא היה יכול לגלות, ומתבטל על ידי כך ממלאכת שמים, וגם מצות המלך שמצוה עליהם להתירו מצוה היא עליהם לקיים, וכך תרצו בתוספות]. ומכל מקום משמע דדיעבד מותר, דאי לא, מאי אהני ליה לצדקיהו מאי דשרו ליה, וכדמוכח נמי ההוא דגיטין. ואחרים אמרו, שאין אלו ראיות, דלעולם אפילו דיעבד אינו מותר, שהרי הכתוב צווח בצדקיהו, ומענישו בדבר, כדכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים, וכן כתב הראב"ד ז"ל, וצא וראה מה עלתה בו ובסנהדרין. וההיא דגיטין נמי, לאו ראייה היא, דנדר אלמנה מכיון שנדרה ליתומים מה תועלת יש לתינוקות באיסור פירותיה, ועוד דהכי קאמרין, דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה, ותחשוב להיות מותרת. [ר"ן].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שילחט"א
להצלחת תמר בת מרים - לרפואת מרים בת מרתה בתוך שאר עם ישראל

גיליון 41ח
מסכת נדרים ס"ד - ס"ו

יש דברים שהן כנוול ואינן כנוול

נתבאר, שלדעת חכמים, אין מתירים את הנדר על ידי פתח שנוול אחר שעת הנדר, כגון נדר שלא להנות מאיש פלוני, ולאחר מכן נעשה אותו פלוני סופר, והיה זה צריך לו, אין להתיר לו נדרו, משום שאילו היה יודע שיהיה זה סופר, לא היה נודר, כי באותה שעה שנדר עדיין לא היה סופר כפי שנתבאר בדף ס"ד.

ומבואר, שלדעת רבי מאיר, יש דברים הנראים כנוול, ואינם נולד, והנדר מותר על ידם. כגון אמר "קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע", ואמרו לו, מת או שעשה תשובה, או אמר "קונם בית זה שאני נכנס, שהכלב רע בתוכו", או "שהנחש בתוכו", ואמרו לו מת הכלב או שנהרג הנחש.

לדברי רב הונא, רבי מאיר מתיר את הנדרים הללו אף על פי שרק לאחר זמן מת אבי פלונית או עשה תשובה, וכן רק כשלאחר זמן מת הכלב ונהרג הנחש. שכן, אף שמיטה ועשיית תשובה כנוול הם נחשבים, מאחר שפירש בנדרו, שנודר מחמתם, הרי הוא תולה בהם את הנדר בפירוש, ואם כן כשבטלו, אין כאן נדר כלל. שהוא נחשב כאומר בפירוש, "קונם שאני נושא את פלונית כל זמן שאביה רע", ואם כן, כשמת או עשה תשובה, אין כאן נדר. וכן הרי הוא כאומר בפירוש, "קונם בית זה כל זמן שהכלב בתוכו", ואם כן, כשמת הכלב אין כאן נדר. ומהטעם הזה, באופנים הללו הנדרים מותרים אף בלא שאלת חכם.

ולדברי רבי יוחנן, רבי מאיר מתיר את הנדרים הללו כשנתברר לו שבשעה שנדר כבר מת האב או עשה תשובה, ונמצא הנדר נדר טעות^א. אולם רבי אבא הקשה על דברי רבי יוחנן, כי אופן זה של היתר מבואר בסיפא של המשנה, ולמה ישנו דין זה פעמיים.

ומכל מקום, לפי גרסת המשנה לפנינו זו היא דעת רבי מאיר, אבל חכמים חולקים עליו, ואומרים, שגם ענין זה נחשב כנוול, ואין מתירים את הנדר על ידו. ויש גרסאות אחרות, שחכמים מודים לרבי מאיר בדין זה.

פותרים מהכתוב שבתורה

בדף כ"ב נתבאר שהנדר חוטא גדול, מהכתוב, "יש בוטא קמך קרות חרב ולשון חקמים מרפא" (משלי י"ב י"ח), לומר, שכל הבוטא ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא. וכן נתבאר מדברי שמואל, שאמר, הנודר, אף על פי שמקיים נדרו, נקרא רשע. וכן נתבאר מדברי רבי נתן, שאמר, כל הנודר כאילו בנה במה. ושם נתבאר, שאין מתירים את הנדר על ידי הדברים הללו, ואין לומר לו, אילו היית יודע שהנדר חוטא גדול הוא, כפי שנתבאר, האם היית חוטא. כי מאחר שאומרים לו שחטא חטא גדול, גם אם באמת היה נודר, הוא מתבייש לומר האמת, ומשקר לומר שלא היה נודר, ונמצא שלא הותר הנדר יפה.

ואמר רבי מאיר, שדווקא על ידי המאמרים הנ"ל, שמראים שהנדר חוטא חטא גדול, אין פותרים לו התרת הנדר, שמא יבוש לומר שאף על פי כן היה נודר. אבל הדברים הבאים אינם חמורים כל כך לבני אדם ואם היה נודר למרות החטא הזה לא יבוש לומר האמת ולפיכך פותרים בהם התרת הנדר.

^א וצריך עיון לרבי יוחנן היכי קתני יש דברים שהן כנוול דכיון דכבר מת לא דמי לנוול כלל. [ר"ן].

וכך אומרים לו, אילו היית יודע שאתה עובר על, "לא תקם ולא תטר" את בני עמך ואתהבך לרעה כמוך אני ה" (ויקרא י"ט י"ח), ועל "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכחם תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (ויקרא י"ט י"ז), ועל "ואתהבך לרעה כמוך" האם היית נודר. אם אומר שלא היה נודר מתירים לו נדרו.

וכן אומרים לו, אילו היית יודע שאתה עובר על הכתוב, "אל תקח מאתו נשך ותרביית ונראת מאלקיך וחי אחיך עמך" (ויקרא כ"ה ל"ח), שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו, האם היית נודר. אם אומר שלא היה נודר מתירים לו נדרו.

על מי מוטלת פרנסת העניים

נתבאר, שהמדיר הנאה את העני, עובר על הכתוב "וחי אחיך עמך", שהוא חייב לפרנסו, ואינו יכול.

ואיסור זה אינו עובר עליו אחר שנפל העני להתפרנס מגבאי צדקה, שכן אחר שנפל העני ליד גבאי, כל אחד נותן לגבאי צדקה כפי מה שראוי לו לתת, והגבאי נותן לעניים כפי דעתו, ואם ירצה לתת לאחר הרשות בידו, ומאחר שהגבאי נותן לעניים, גם המדיר את העני רשאי לתת לגבאי הצדקה, כמו ששינוי בדף מ"ח, נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה.

אלא שלעולם אין העני נופל על גבאי צדקה, אלא אחר שיהא שואל תחילה מקרוביו ומתפרנס מהם, ובאותה שעה המדיר את קרובו עני, עובר על הכתוב "וחי אחיך עמך", שכן הוא מצווה לפרנסו, ונמנע מחמת נדרו.

פותרים לאדם בכתובת אשתו

הנודר הנאה מאשתו, מאחר שנאסר בהנאתה, על כרחו מחויב לגרשה ולתת לה כתובתה. ומבואר, שמתירים לו הנדר בפתח זה, שאומרים לו, אילו היית יודע שיהא עליך לפרוע כתובתה, כלום היית נודר. ואם אמר שלא היה נודר, מתירים לו נדרו.

ומעשה באחד, שנדר מאשתו הנאה, והיתה כתובתה ארבע מאות דינרים, ובא לפני רבי עקיבא, וחייבו ליתן לה כתובתה. אמר לו, רבי, שמונה מאות דינרים הניח אבא, אחי נטל ארבע מאות, ואני ארבע מאות, לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים. אמר לו רבי עקיבא, אפילו אתה מוכר שער ראשך, אתה נותן לה כתובתה. אמר לו, אילו הייתי יודע שהוא כן, לא הייתי נודר. והתירה רבי עקיבא.

שעבוד מטלטלים לכתובה

במסכת כתובות נחלקו חכמים ורבי מאיר, אם רק קרקעות משתעבדות לתשלום הכתובה, או גם שאר נכסים מטלטלים.

והנה לעיל נתבאר, שאותו שנדר הנאה מאשתו, הניח אביו שמונה מאות זוז, ובכל זאת אמר לו רבי עקיבא, שעליו לתת את חלקו לכתובת לאשתו, אף על פי שהם מעות ולא קרקעות, ולכאורה יש ללמוד מכאן, שלדעת רבי עקיבא, גם

דף ס"ו

מטלטלים משתעבדים לכתובה^א.

ודחה אביי ראייה זו ואמר, שלא שמונה מאות וזו ממש הניח האב, אלא קרקע
שווה שמונה מאות זו.

ומה שאמר לו רבי עקיבא, אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובה,
לא נתכוון לומר שיתן לה כתובה מתשלום שיקבל על שער ראשו, שאין זה
משתעבד לכתובה, אלא כך אמר לו, היא טורפת כל הקרקעות שבידך, ואפילו
לא ישאר לך דבר, עד שתצטרך למכור שער ראשך לאכול.

סדור לבעל חוב

האומר "ערכי עליו", נותן להקדש כפי ערכו הקצוב בפרשה לפי שנותיו.

שנות הנערך	ערך זכר	ערך נקבה
0 - חודש	0 שקלים	0 שקלים
חודש - 5 שנים	5 שקלים	3 שקלים
5 שנים - 20 שנה	20 שקלים	10 שקלים
20 שנה - 60 שנה	50 שקלים	30 שקלים
60 שנה - מעלה	150 שקלים	100 שקלים

ואם הוא עני, שאם יתן ערכו, לא ישאר לו ממון כדי חייו, מסדרים לו, כלומר
מניחים לו מטה ומפץ וכלי אומנתו ומזון שנים עשר חודש.

ונחלקו חכמים במסכת בבא מציעא בענין בעל חוב עני, שבאים לגבות ממנו
חובו, האם גם כן מסדרים לו, להניח בידו כדי חייו או לא.

והנה לעיל נתבאר, שאותו שנדר הנאה מאשתו, והוצרך לגרשה ולתת לה
כתובה, אמר לו רבי עקיבא, אפילו לא ישאר בידך כלום, ותהא צריך להתפרנס
משער ראשך, עליך לתת לה כל כתובתה. ולכאורה מכאן ראייה, שאין מסדרים
לבעל חוב, ואין משאירים לו כלום, אף לא כדי חייו.

ודחה זאת רב נחמן בר יצחק ואמר, שאפשר שבאמת מסדרים לבעל חוב,
ומשאירים בידו כדי חייו, אלא כך אמר לו רבי עקיבא, אפילו אתה עושה
לפנים משורת הדין, ואינך רוצה בסדור, ומסכים אתה לתת לה כל הקרקע
שבידך, ואומר אתה להתפרנס משערות ראשך, אם לא די בקרקע שבידך כדי
לשלם לה כל כתובתה, כל זמן שלא תתקבל כל כתובתה, לא תיפטר
מכתובתה, ואין מקרעים את הכתובה, אלא תהא בידה, שאם ימצאו לך
נכסים אחרי כן, תגבה מהם^ב.

נדר שהותר משום שבתות וימים טובים

מי שאסר על עצמו מאכלים מסוימים לזמן מסוים שיש בו גם שבתות או ימים
טובים, ובא להישאל על נדרו, פותחים לו פתח בכבוד שבתות וימים טובים,
לומר, אילו היית שאסור להצטער בשבתות וימים טובים כלום היית מתענה?
ואם אומר שלא היה מתענה, הרי זה פתח, ומתירים לו את נדרו.

בראשונה היו אומרים, שמאחר שהפתח הוא מחמת עינוי שבתות וימים
טובים, רק אותם ימים מותרים לו, ושאר ימים הוא באיסורו, (וזו דעת חכמים).

עד שבא רבי עקיבא ולימד, נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכל הימים
מותרים. ומבואר בירושלמי שרבי עקיבא למד זאת מהכתוב "כָּל הַיּוֹם מִפְּנֵי
יַעֲשֶׂה" (במדבר ל"ג), שמשמע דווקא כשכולו קיים, יעשה אותו.

הדיר כמה בני אדם והותר אחד מהם

נתבאר שלדעת רבי עקיבא, נדר שהותר מקצתו הותר כולו, ומבואר במשנתנו,
שיש חילוקי דינים בכלל זה.

א. אמר לכמה בני אדם, "קונם שאני נהנה לכולכם", אם הותר אחד מהם,
הותרו כולם. [ובדף כ"ו נתבאר באיזה אופן הותר אחד הותרו כולם, במשנה או
במעמיד].

ב. ואם מתחילה לא הדירם בלשון "כולכם" יחד, אלא אמר, "קונם שאני
נהנה לזה ולזה ולזה", ותלה כל אחד בקודמו, אם הותר הראשון, הותרו כולם,
שכולם תלויים בו, ואם הותר האחרון, הוא לבדו מותר, שהאחרים אינם
תלויים בו. ואם הותר האמצעי אלו שאחריו הותרו עמו ואלו שלפניו אסורים.

ג. ואם לא צירפם תחילה יחד לנדר אחד, אלא אמר, "זה עלי קרבן וזה עלי
קרבן וזה עלי קרבן", מאחר שהזכיר לשון איסור לכל אחד בפני עצמו, כל אחד
נדרו לעצמו, ואם הותר האחד, הוא לבדו מותר, ואחרים אסורים.

ואמר רבא, שכן הוא **כדעת רבי שמעון**, האומר, שאינם חלוקים כל אחד
לעצמו, אלא כשמזכיר איסור לכל אחד בפני עצמו, שכן דעתו לענין הנשבע
לכמה בני אדם שהיו תובעים אותו ממון, שאינו נחשב כנשבע לכל אחד בפני
עצמו, עד שיאמר לכל אחד לשון שבועה.

וכתב הר"ן, שלענין הלכה קיימא לן כרבי שמעון, דסתם לן תנא הכא כוותיה, ובפרק
האיש מקדש נמי סתם לן כוותיה במתניתין בהתקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו.
ואף על גב דבפרק הפקדון, גבי שבועה לא לך, איכא סתמא דלא כותיה, ומה לי חד
סתמא ומה לי תרי סתמי, אפילו הכי, כיון דשקלי וטרו אמוראי אליבא דרבי שמעון
בסוגיא דקדושין, נקטינן כוותיה. וכן פסקו ר"ח והרמב"ן ז"ל.

טעה במקצת הנדר הותר כולו

אמר, "קונם יין שאני טועם מפני שהיין רע למעיים", ואמרו לו, והלא

^א ומדאמרין הכא, שמעת מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה, שמעינן מהא, דלדידן דקיימא לן
דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה, אפילו מיניה דידיה לא משתעבדי, וטעמא משום דאין זמן
כתובה ידוע, ושמא לא תגבה לעולם, וכשהיא גובה אינה גובה אלא על ידי מיתה וגרושין, הלכך לא
סמכה דעתה אלא על הקרקע. ומשום הכי לרבנן הורע כחה של כתובה מחוב דעלמא, אף על גב
דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי, כי היכי דגבו מיניה, אפילו מגלימא דעל כתפיה, והכי
מוכחא שמעתא דחבילה דבפרק האומר דקדושין, ולרבי מאיר עדיפא טפי כתובה מבעל חוב
דעלמא, דנהי דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי, לכתובה משתעבדי. [ר"ן].

^ב דנהי דתנן בערכין, נתן סלע והעשיר, אין לו עליו כלום, וסדור מערכין גמרינן ליה, הני מילי לענין
סדור, אבל לענין השג יד לא. [ר"ן].

מספד שהספידו את רבי ישמעאל

במשנתנו מבואר, שכשמת רבי ישמעאל, היו בנות ישראל נושאות קינה, ואומרות, **בנות ישראל על רבי ישמעאל בכינה**, והוא כלשון שנאמר בשאול "בנות ישׂרָאֵל אֵלֶּי שָׂאוּל בְּכִינָה המְלַבְּשָׁן שְׁנֵי עַם עֲדָנִים המַעֲלָה עֲדֵי זָהָב עַל לְבוּשָׁךְ" (שמואל ב' א' כ"ד).

ובבריתא מבואר שכשמת רבי ישמעאל פתח עליו הספדן והספידו כן "בנות ישׂרָאֵל על רבי ישמעאל בְּכִינָה המְלַבְּשָׁן שְׁנֵי עַם עֲדָנִים המַעֲלָה עֲדֵי זָהָב עַל לְבוּשָׁךְ".

למחול על כבודו להשכין שלום בין איש לאשתו

מעשה באחד שאמר לאשתו, "קונם שאין את נהנית לי, עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולרבי שמעון", כלומר אסרה בהנאה, עד שתאכיל מתבשיל שלה לרבי יהודה ולרבי שמעון, [ומסתבר שאמר כן, כי לא היה התבשיל ערב לו, ואמר לה כן מתוך כעסו עליה].

ומאחר שאמר לה בעלה כן, ולא רצתה להיאסר בהנאתו, הלכה אצל החכמים הללו, ובקשה מהם שיטעמו מהתבשיל.

רבי יהודה הסכים, וטעם מהתבשיל, כי למד מקל וחומר שיש לו לעשות כן, ומה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, אמרה תורה, שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק, [שאשה שקינא לה בעלה ונסתרה, נבדקת על ידי מים המאררים, שמוחקים להם מגילה שיש בה אזכרה], ואני, על אחת כמה וכמה שיש לי למחול על כבודי, כדי להשכין שלום בין האישה לאשתו.

ורבי שמעון לא הסכים לטעום, ולא זו בלבד, אלא שקילל את האישה הנודר, ואמר, ימותו כל בני אלמנה [כלומר ימות הבעל, ותהא אשתו אלמנה, ובניו שיקראו לאחר מיתתו בני אלמנה, ימותו גם הם], ואל יזוז שמעון ממקומו. וסיבה נוספת לסירובו היתה, כדי שלא יתרגלו בני אדם לידור.

רקיקה על בגדי רבן שמעון בן גמליאל

מעשה באחד שאמר לאשתו, "קונם שאת נהנית לי, עד שתרוקי ברבן שמעון בן גמליאל", וכדי שלא תיאסר בהנאת בעלה, הלכה ורקקה בלבושו של רבן שמעון בן גמליאל.

אמר רב אחא מדפתי, לא הותרה האשה בהנאת בעלה, כי הוא נתכוון שתזלזל ברבן שמעון בן גמליאל, ורק ברקיקה בגופו יש זלזול, ולא ברקיקה בבגדיו.

ורבינא אמר לו, שהרקיקה על בגדי רבן שמעון בן גמליאל יש בה גם כן זלזול גדול לו, והאשה מותרת.

שם לכלוכית לבעלת מומים

מעשה באחד שאמר לאשתו, "קונם שאת נהנית לי, על מנת שתראי מום יפה

המיושן, לא זו בלבד שאינו רע למעיים כפי שאתה סבור, אלא יפה הוא, נמצא שטעה בנדרו לענין יין מיושן, שאינו רע למעיים, ולפיכך הותר בו בלא שאלה לחכם, ומאחר שהותר מקצת הנדר, הותר כולו, והותר בכל יין.

אמר, "קונם בצל שאני טועם מפני שהבצל רע ללב", ואמרו לו, והלא הכופרי, לא זו בלבד שאינו רע ללב כפי שאתה סבור, אלא יפה הוא, נמצא שטעה בנדרו לענין בצל כופרי, שאינו רע ללב, ולפיכך הותר בו בלא שאלה לחכם, ומאחר שהותר מקצת הנדר, הותר כולו, והותר בכל הבצלים. ומעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים.

פותרים לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו

המדיר את אשתו, ובכך הוצרך לגרשה, קודם שיגרשנה פותרים לו התרת הנדר בכבוד עצמו ובכבוד בניו, שאומרים לו, אילו היית יודע, שלמחר אומרים עליך, כך היא ווסתו [=דרכו] של פלוני, מגרש את נשיו. ועל בנותיך יהיו אומרים, בנות גרושות הן, מה ראתה אמן של אלו להתגרש, [שמה זנות היתה בה?]. ואמר, אילו הייתי יודע שכן הוא, לא הייתי נודר, נאמן הוא, ואין לחוש שמשקר מחמת הבושה, ומתירים לו את נדרו.

קונם שאני נושא פלונית כעורה

לדעת תנא קמא, הנודר שלא ישא אשה מפני מום שבה, כגון, "קונם שאני נושא פלונית כעורה", או "שחורה", או "קצרה", אם באמת היה בה אותו מום באותה שעה, ולאחר זמן עבר, אין מתירים לו נדרו, לומר, אילו היית יודע שתתייפה כלום היית נודר? שדבר זה הוא נולד, ואין פותרים בנולד^א. אבל אם מתברר שטעה, ואינה כעורה אלא נאה, ואינה שחורה אלא לבנה, ואינה קצרה אלא ארוכה, מותר בה, מפני שהנדר טעות הוא.

ורבי ישמעאל חולק אומר, שאפילו היתה כעורה בשעת הנדר, ולאחר מכן נעשית נאה, או היתה שחורה ונעשית לבנה, או היתה קצרה ונעשית ארוכה, פותרים לו בכך התרת הנדר, שלדעת רבי ישמעאל פותרים בנולד.

ומעשה באחד שנדר הנאה מבת אחותו, והכניסוה לבית רבי ישמעאל, וייפוח, שמתחילה היתה לה שן תותבת כעורה, ועשה לה רבי ישמעאל שן תותבת של זהב משלו. ואמר לו רבי ישמעאל לנודר, בני, מזו נדרת? אמר לו לאו. והתירה רבי ישמעאל, אף על פי שיפוח אחר שנדר, והיה הדבר נולד. ובאותה שעה בכה רבי ישמעאל, ואמר, בנות ישראל נאות הן, אלא שהעניות מנוולתן.

וכתב הר"ן, שלא קיימא לן כרבי ישמעאל, אלא כרבנן, ואינה מותרת אלא כשנתברר שבשעת הנדר כבר היתה נאה.

^א והא דלא אמרינן, שאפילו כעורה ונעשית נאה מותר בה, שלא נתכוון לאסרה אלא כל זמן שהיא כעורה, כדין האומר, "קונם פלונית שאביה רע", שלא נאסר אלא כל זמן שהוא רע, ואם מת או עשה תשובה אחרי כן, הותר הנדר. (א) משום דאדם רע עשוי לעשות תשובה, ועשוי למות, הלכך אומדים דעתו, דכי אמר "שאביה רע", כל זמן שאביה רע קאמר, מה שאין כן באשה כעורה, שאין עשויה להיות נאה, הלכך לא היה בדעתו שתהא מותרת לו לכשתהא נאה. הרשב"א ז"ל. (ב) אי נמי, אי אמר הכי, "שאני נושא אשה פלונית שהיא כעורה" כדקתני "שאביה רע", הכי נמי, דמשמע כל זמן שהיא כעורה, אבל הכא כיון דלפלונית כעורה קאמר, לא משמע כתולה נדרו בדבר. החכם הותיק רבי שמואל בן החכם הגדול רבי יהודה בר חסדאי ז"ל. [ר"ן].

² גרסת הגמרא "עלי".

מפתח העניינים - פרק תשיעי

- דף ס"ד**
- 1 הנודר גורם בזיון לאביו ולאמו..... 1
- 1 לפתוח פתח להתרת הנדר בכבוד אביו ואמו..... 1
- 1 לפתוח פתח להתרת הנדר בכבוד המקום..... 1
- 2 לפתוח בכבוד מצווה..... 2
- 2 לפתוח בכבוד רבו..... 2
- 2 לפתוח בנוולד..... 2
- 3 ארבעה חשובים כמת..... 3
- דף ס"ה**
- 3 התרת נדר של מודר מחבירו..... 3
- 3 שבועת צדקיה לנבוכדנצר והתרתה..... 3
- 4 יש דברים שהן כנוולד ואינן כנוולד..... 4
- 4 פותחים מהכתוב שבתורה..... 4
- 4 על מי מוטלת פרנסת העניים..... 4
- 4 פותחים לאדם בכתובת אשתו..... 4
- 4 שעבוד מטלטלים לכתובה..... 4
- 5 סדור לבעל חוב..... 5
- דף ס"ו**
- 5 נדר שהותר משום שבתות וימים טובים..... 5
- 5 הדיר כמה בני אדם והותר אחד מהם..... 5
- 5 טעה במקצת הנדר הותר כולו..... 5
- 6 פותחים לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו..... 6
- 6 קונם שאני נושא פלונית כעורה..... 6
- 6 מספד שהספידו את רבי ישמעאל..... 6
- 6 למחול על כבודו להשכין שלום בין איש לאשתו..... 6
- 6 ריקקה על בגדי רבן שמעון בן גמליאל..... 6
- 6 שם לכלוכית לבעלת מומים..... 6
- 7 בן בבל שנשא בת ארץ ישראל..... 7

סליק פרק רבי אליעזר

[דבר יפה] שבך לרבי ישמעאל ברבי יוסי, כלומר אסרה בהנאה אם תוכל להראות לרבי ישמעאל שיש בה איזה דבר נאה.

אמר להם, שמא ראשה נאה? אמרו לו סגלגל [=עגול]. אמר, שמא שיערה נאה? אמרו לו, דומה לאניצי פשתן. אמר, שמא עיניה נאות? אמרו לו טרוטות הן [=עגולות]. אמר, שמא אזניה נאות? אמרו לו כפולות הן [=גדולות]. אמר, שמא חוטמה נאה? אמרו לו, בלום הוא [=סתום]. אמר, שמא שפתותיה נאות? אמרו לו, עבות הן. אמר, שמא צוארה נאה? אמרו לו, שקוט הוא [=קצר]. אמר, שמא כריסה נאה? אמרו לו צבה הוא [=נפוח]. אמר, שמא רגליה נאות? אמרו לו, רחבות כשל אווזא. אמר, שמא שמה נאה? אמרו לו, לכלוכית שמה. אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית, שהיא מלוכלכת במומין. ומאחר שלא מצא בה שום דבר נאה התיירה.

וי"ג שכך אמר לה בעלה "קונם שאת נהנית לי עד שתראי מום יפה שבך לרבי ישמעאל ברבי יוסי", כלומר אסרה בהנאה עד שתראה לרבי ישמעאל שיש בה איזה דבר נאה וכשתראה לו איזה דבר נאה בה תהא מותרת. ואמר רבי ישמעאל שמצא בה דבר נאה, והוא שמה שהוא נאה לה. ולפיכך התיירה.

בן בבל שנשא בת ארץ ישראל

מעשה באחד שעלה מבבל לארץ ישראל, ונשא אשה בארץ ישראל.

יום אחד אמר לה, בשלי לי שני טלפי [=רגלי בהמה ואפשר שהכוונה לחתיכות של רגלי בהמה. וי"ג טלפחי כלומר עדשים], ולא נתכוון לשנים ממש, אלא כך היתה לשון בני בבל, לומר על מעט שנים², והיא לא הבינה כוונתו, ובשלה לו שנים ממש, וכעס עליה.

למחרת אמר לה, בשלי לי גריוא [=שם של מידה גדולה], ולא נתכוון לגריוא ממש, שהיא מידה גדולה מאד, אלא שתבשל לו הרבה, והיא לא הבינה כוונתו ובשלה לו גריוא ממש.

אמר לה, לכי והביאי לי תרי בוציני, והיתה כוונתו שתביאי לו אבטיחים, [שתרגום של אבטיחים בוציני, וכן היו נקראים בבבל], והיא הלכה והביאה לו שתי נרות, [שתרגום של נרות גם כן בוציני, וכן היו נקראים בארץ ישראל].

ומאחר שכעס על מעשיה אמר לה, לכי שברי אותם על רישא דבבא והיתה כוונתו שתשברם על ראש השער שבבא הוא שער ובאותו זמן היה בבא בן בוטא יושב בשער ודן דין הלכה האשה ושברה הנרות על ראשו.

שאל אותה בבא בן בוטא מדוע עשית כן. והשיבה כך ציוני בעלי. אמר, את עשית רצון בעליך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא [כנגד שני נרות].

וכתב הר"ן שהובא כאן מעשה זה, ללמדנו חסידותו של בבא בן בוטא, כשם שהובא המעשה ברבן שמעון בן גמליאל, וברבי ישמעאל.

סליק פרק רבי אליעזר

¹ "מום" כמו "מאוס" כדכתיב "ובכפי דבק מאוס", והוא כמו מאומה.

² כמו שאומרים היום "אבוא עוד שתי דקות", ובאים אחר זמן רב יותר.